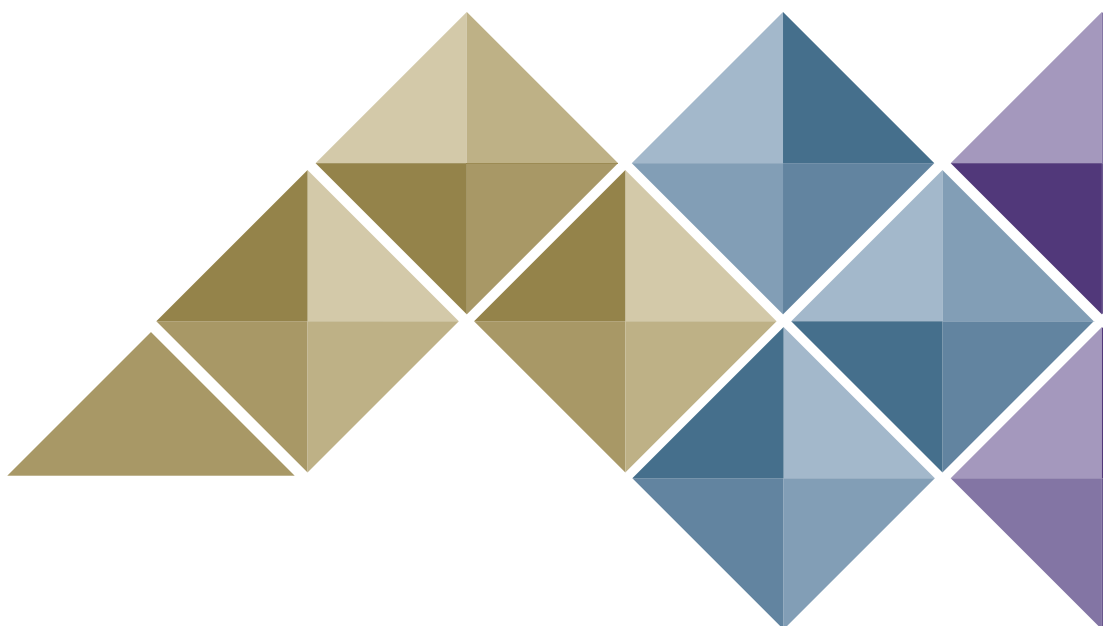

Verksamhet 2017

Innehåll

2017

GD har ordet	05
ISP i korthet	06
Nyheter och händelser	09
En blick framåt	11
Informationsarbete	16
Statistiska uppgifter	17
Processen för KM	22
Processen för PDA	25

GD har ordet

EN LITEN ÖKNING av exporten av krigsmateriel från Sverige skedde under 2017. I jämförelse med året innan ökade exporten med 2 procent, vilket resulterade i ett exportvärde på knappt 11,3 miljarder kronor.

Leveranser av större system har alltid en stor påverkan på statistiken. I och med att tillstånd för större affärer har beviljats under tidigare år och dessa ofta levereras under en längre tidsperiod så kan vi se en fortsatt betydande export av krigsmateriel under kommande år.

Förändrat regelverk

Under året fortsatte arbetet i regeringskansliet med att ta fram ett förändrat regelverk på krigsmaterielområdet. Den 29 juni lämnade regeringen en remiss till Lagrådet och den 24 oktober lämnade regeringen sin proposition till riksdagen. Beslut kommer att tas av riksdagen i början av 2018 och regelverket är planerat att träda i kraft den 15 april.

Parallellt har arbetet med en reviderad PDA-förordning fortsatt. I nuläget inväntas EU-rådets kommentar på det förslag som

tidigare lämnats av EU-kommissionen. Förordningen kommer att träda i kraft tidigast under 2019.

Förändrad organisation

Organisationen har vuxit med ungefär 15 procent under året. Förstärkningen gäller främst kärnverksamheten där den juridiska kompetensen har utökats inför arbete relaterat till kommande förändringar i regelverket. Vid årsskiftet bildades också en ny grupp, sanktionsgruppen, för hantering av sanktioner.

Christer Ahlström
Generaldirektör

Foto: Catharina Biesert

ISP i korthet

Inspektionen för strategiska produkter är en statlig myndighet med uppdrag inom svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Huvuduppdragen utgör kontroll och tillsyn av strategiska produkter, hantering av sanktioner, ansvar som nationell myndighet för kemvapenkonventionen samt internationellt samarbete inom dessa områden.

ISP:s uppdrag förutsätter ett nära och aktivt samarbete med flera myndigheter samt med europeiska och multilaterala samarbetsorgan, liksom en ständig dialog med svenska industri- och teknikföretag samt organisationer.

ISP arbetar efter de lagar som riksdagen beslutat, efter EU-förordningar och efter de åtaganden som finns inom det internationella samarbetet.

Kontroll och tillsyn

Sverige har en avancerad försvarsindustri och högteknologiska företag som i flera avseenden är världsledande. ISP kontrollerar viss produktion och export av produkter inom dessa branscher genom tillståndshantering.

Vidare genomför ISP besök hos företag som står under tillsyn. Vid besöken kontrollerar ISP att företaget känner till gällande regelverk, vilken materiel som är under exportkontroll och att kunskapen om detta är införlivad i företagets arbetsprocess.

Krigsmateriel

Krigsmateriel (KM) är produkter som vapen, ammunition, spanings- och mätutrustningar samt skyddsmateriel eller andra för militärt bruk utvecklade produkter. Det är ISP:s uppgift att pröva ansökningar om tillverkning och utförelse av krigsmateriel. Även tekniskt bistånd, militärt inriktad utbildning och olika samarbetsavtal prövas av ISP.

Civila skjutvapen

ISP prövar frågor om export av civila skjutvapen. Detta innebär att den som vill exportera skjutvapen samt delar och ammunition till ett land utanför EU först ska söka tillstånd hos ISP.

Produkter med dubbla användningsområden

Produkter med dubbla användningsområden (PDA) är produkter som har en etablerad civil användning men som även kan nyttjas för militära ändamål. Verktygsmaskiner, värme-

växlare, krypteringsutrustning, IR-kameror, mikroorganismer och kemikalier är exempel på sådana produkter. Det är angeläget att dessa inte hamnar i fel händer och kommer till användning för att öka den militära förmågan, för tillverkning eller nyttjande av massförstörelsevapen eller i terrorysyfte av stater eller enskilda aktörer.

Export av produkter med dubbla användningsområden bör tillåtas om inte särskilda skäl talar emot, och det är ISP:s uppgift att pröva om export får ske.

Internationella sanktioner

Vissa länder, företag eller personer har fått begränsade möjligheter att handla med strategiska produkter på grund av sanktioner och vapenembargon. Begränsningarna innebär exempelvis att vissa produkter är förbjudna att exportera

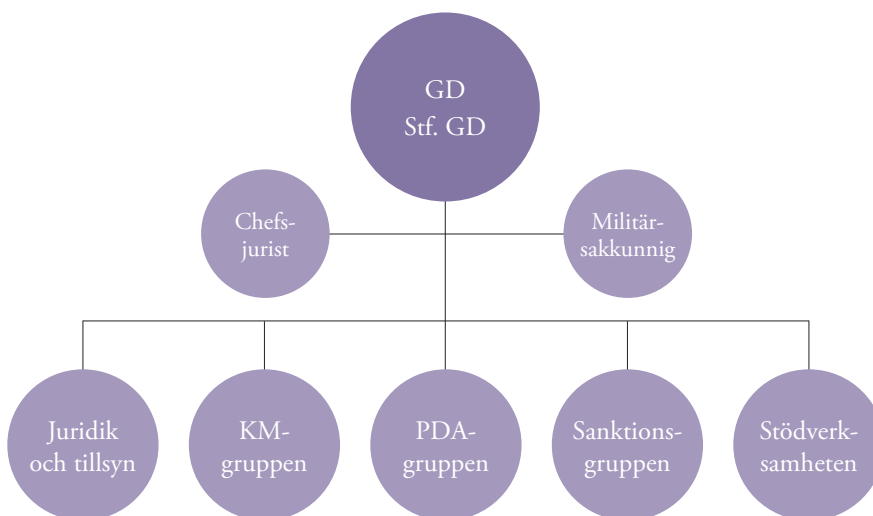
eller att pengar för affärer inte får betalas ut till vissa företag och personer i dessa länder.

Syftet med sanktionerna är att påverka ett land att upphöra med ett visst beteende eller att genomföra vissa reformer. Främst FN, EU och OSSE beslutar om sanktioner. ISP arbetar med eventuella frågor avseende vapenembargon samt med ytterligare sanktioner gällande ett flertal länder.

Nationell myndighet för kemvapenkonventionen

Genom kemvapenkonvention bedrivs ett omfattande arbete runt om i världen med att avveckla de kemiska vapen som fortfarande finns kvar, och att samtidigt se till att det inte sker någon nyproduktion. ISP är nationell myndighet för konventionens genomförande. Uppdraget innebär att vissa kemiföretag ska

ISP:s organisation

deklarera sin verksamhet till ISP som i sin tur gör en sammanställning till konventionens huvudorganisation Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW). ISP bistår även OPCW vid inspektioner i Sverige. En annan viktig del i ISP:s arbete med konventionen är att fungera som knutpunkt för svensk kemisk industri och berörda myndigheter.

Internationellt samarbete

Ett sätt att få den nationella exportkontrollen att fungera är att ha ett väl utvecklat internationellt samarbete. ISP deltar aktivt i sådant arbete, exempelvis genom informationsutbyte, inom EU och Norden, med andra samarbetsländer samt genom exportkontrollregimer som Australiengruppen, Missilteknologiregimen, Nuclear Suppliers Group och Wassenaararrangemanget.

ISP:s råd

Till ISP finns tre råd knutna, Exportkontrollrådet, Teknisk-vetenskapliga rådet och Samverkansrådet.

Exportkontrollrådet (EKR)

EKR är ett rådgivande organ som består av tolv riksdagsledamöter eller före detta ledamöter, utsedda av regeringen. Socialdemokraterna och Moderaterna har tre ledamöter vardera,

medan övriga partier har varsin ledamot. EKR:s ledamöter är underkastade samma sekretessbestämmelser som ISP:s tjänstemän.

För rådet föredras ärenden där ISP behöver råd inför ställningstaganden gällande exempelvis nya mottagarländer eller länder där utvecklingen kräver en ny prövning. Samtliga beslut redovisas för rådet.

Rådet sammanträder cirka tio gånger per år och ordförande för rådet är ISP:s generaldirektör. Även representanter för Utrikesdepartementet och Forsvarsdepartementet deltar.

Teknisk-vetenskapliga rådet (TVR)

TVR består av ledande befattningshavare vid skilda akademier och tekniska myndigheter och bistår ISP vid avgöranden av principiellt viktiga ärenden gällande klassificering av produkter och materiel.

Rådet sammanträder normalt kvartalsvis och ISP:s generaldirektör utser dess ledamöter.

Samverkansrådet (SVR)

SVR består av representanter från ISP, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarets radioanstalt, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Säkerhetspolisen och Tullverket. Syftet med rådet är att på ledningsnivå koordinera och fördela resurser inom området icke-spridning. Rådet sammanträder en gång per år.

Lite fakta om ISP

Antal anställda: 33
Antal män/kvinnor: 20/13
Genomsnittlig ålder: 41 år
Antal ärenden: cirka 7 000 per år
Budget: cirka 45 mnkr per år

Specifik kompetens:
Civilingenjörer, statsvetare, jurister, officer

Myndigheten inrättades 1996 och hör till Utrikesdepartementets ansvarsområde.

Nyheter och händelser

De senaste året har inneburit omfattande organisatoriska förändringar, lansering av en ny webbplats och förberedelser inför det kommande förändrade regelverket.

Ny webbplats lanseras

I april 2017 lanserade ISP en ny webbplats med moderniserad grafisk form, förändrad struktur och bearbetat innehåll.

Teknisk-vetenskapliga rådet

ISP:s generaldirektör förordnade i juni tre nya ledamöter till Teknisk-vetenskapliga rådet (TVR). För närvarande är företrädare för Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Totalförsvarets forskningsinstitut, Vinova och SwedNanoTech ledmöter i rådet.

Uppdaterad KM-förteckning

En uppdaterad krigsmaterielförteckning trädde i kraft den 22 juni. Detta innebar att det gjordes vissa tillägg och förtydliganden i förteckningen.

Exportkontrollrådet

I augusti arrangerade ISP en studieresa till Karlskrona där Exportkontrollrådets ledamöter fick besöka verksamheter inom krigsmaterielområdet. Vidare har en ledamot lämnat

rådet under året och kommer att ersättas under kommande år.

Ny produktlista för PDA

Den 16 december antog EU-kommissionen en uppdaterad lista för produkter med dubbla användningsområden (PDA). Den uppdaterade listan utgör en ny bilaga I till aktuell PDA-förordning. Uppdateringen innehåller också följändringar i bilaga II och bilaga IV till samma förordning.

Förändrat regelverk

Regeringens arbete med förändrat regelverk på krigsmaterielområdet har fortsatt under året och den nya regleringen förväntas träda i kraft den 15 april 2018. Samtidigt har EU fortsatt arbetet med framtagande av en reviderad förordning för produkter med dubbla användningsområden, vilken förväntas träda i kraft tidigast under 2019.

Växande organisation

I samband med kommande regelverksändringar har ISP förstärkt verksamheten genom

ett flertal rekryteringar. Organisationen har därmed växt med ungefär 15 procent under året. Ytterligare rekryteringar kommer genomföras under det kommande året.

Internationellt samarbete

Det internationella arbetet bedrivs genom de exportkontrollregimer och arbetsgrupper som Sverige är medlem i.

Syftet med regimerna är bland annat att identifiera varor och teknologier som bör underställas exportkontroll. ISP lämnar expertstöd inom främst två områden, praktiska frågor avseende tillståndsprövning och efterlevnadskontroll samt teknik.

Australiengruppen (AG)

AG arbetar med frågor kring produktionsutrustning och material som kan användas för framställning av kemiska och biologiska vapen. Under 2017 har ISP deltagit vid ett plenarmöte samt i ett intersessionellt implementeringsmöte i Argentina med syfte att uppdatera listan för produkter med dubbla användningsområden som omfattas av kontroll.

Missilteknologiregimen (MTCR)

MTCR arbetar med frågor kring material, utrustning och teknik för ballistiska missiler. Under 2017 har ISP deltagit i ett informationsutbytesmöte, ett licensierings- och tillsynsmöte samt ett plenarmöte i anslutning till plenarmötesveckan i Irland.

Nuclear Suppliers Group (NSG)

NSG arbetar med frågor kring produkter och teknik med bäring på nukleära vapen. ISP deltar löpande som expert inom tillståndsarbetet samt som stöd till Regeringskansliet

i frågor kring praktisk implementering av exportkontrollregelverket. Under 2017 har ISP deltagit i ett informationsutbytesmöte i anslutning till plenarmötesveckan i Schweiz.

Wassenaararrangemanget (WA)

WA arbetar med frågor kring produkter och teknik kopplade till konventionella vapen.

ISP har deltagit på årets samtliga arbetsgruppsmöten och ett plenarmöte. Inom den tekniska expertgruppen har kontrollistorna för såväl produkter med dubbla användningsområden (Dual-Use list, DU) som krigsmateriel (Munitions List, ML) behandlats och uppdaterats.

Konventionen mot kemiska vapen

Under våren 2017 stod Sverige, genom ISP, värd för det årliga nordisk-baltiska mötet för nationella myndigheter. Mötet berörde aktuella frågor för Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW), deklARATIONER och de inspektioner som skett i länderna under året. Bland inbjudna talare återfanns representanter för Polismyndigheten, Totalförsvarets forskningsinstitut, Utrikesdepartementet och OPCW.

Sverige är till och med maj 2018 medlem i kemvapenkonventionens exekutivråd och ISP har bistått Utrikesdepartementet på rådets möten samt på den årliga statsparts-konferensen.

En blick framåt

I detta avsnitt presenteras en beskrivning av framtida händelser, förväntningar och utmaningar inom svensk exportkontroll.

Förändring över tid

Enskilda exportaffärer har historiskt haft stor påverkan under specifika år. 2017 års faktiska export om 11,3 miljarder innebär en liten ökning i jämförelse med föregående år. Samtidigt kan konstateras att försvarsindustrins fakturering inom Sverige även ökade något under 2017.

Markanta öknningar i exporten av krigsmateriel skedde bland annat i slutet av 1950-talet efter leverans av jagare till Colombia och i början av 1970-talet genom leveranser av flygplan till Danmark och Finland. Med en order avseende fälthaubitsar till Indien steg exporten ordentligt i slutet av 1980-talet, medan det under 1990-talet genomfördes få leveranser av större system.

Den generella ökning av exportvärdet som hittills ägt rum under stor del av 2000-talet beror på att stora system har levererats till Brasilien, Danmark, Finland, Förenade Arabemiraten, Nederländerna, Pakistan, Saudiarabien, Schweiz, Sydafrika

och Thailand. 2017 dominerades statistiken av fortsatta leveranser av JAS Gripen till Brasilien.

Även försvarsindustrins fakturering inom landet har ökat i takt med nationella materielinvesteringar, exempelvis inom flyg- och undervattensområdet, som beslutats av riksdagen och regeringen.

Föränderlig omvärld

En allmängiltig tendens som påverkar hanteringen av både krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden rör den alltmer föränderliga omvärld som dagens exportföretag har att verka i. Plötsliga förändringar påverkar industrins förutsägbarhet på så sätt att export till vissa länder helt eller delvis kan stoppas under en viss tidsperiod.

Krigsmateriel

Inom krigsmaterielområdet kan specifikt nämnas pooling and sharing, teknologöverföring, fragmentering av regelverket och

kompensationsaffärer som viktiga faktorer för det framtida arbetet med exportkontroll.

Pooling and sharing

Av kostnads- och logistikskäl ökar behovet av leverans mellan länder som antingen var för sig eller gemensamt använder viss krigsmateriel och som har ett gemensamt system, ”pooling and sharing”, för utbyte av reservdelar och support. Reservdelarna kan exempelvis finnas på plats i ett tredje land och behövs för ett krigsmaterielsystem i ett annat tredje land medan förmedlingen i sig genomförs av ett svenskt företag eller av Försvarets materielverk (FMV). Det finns redan i dag upparbetade leveranssystem av det nämnda slaget mellan olika länder.

Lagen om krigsmateriel är inte fullt ut anpassad efter ett system av den här typen då den uppställer ett tillståndskrav för varje enskilt tillhandahållande, exempelvis förmedling, som sker för krigsmateriel mellan tredje länder. Med hänsyn till att reservdelar till det krigsmaterielsystem som brukas av länderna i fråga, beroende av tillgång och efterfrågan, kan förmedlas från ett tredje land till ett annat tredje land mycket ofta är det nuvarande tillståndskravet orimligt. Leveranser av reservdelar enligt systemet med ”pooling and sharing” är endast aktuellt att tillåta mellan länder till vilka Sverige ursprungligen har godkänt en leverans av, och som använder, krigsmaterielsystemet i fråga.

Enligt ISP:s bedömning innebär kravet på ett enskilt tillhandahållandetillstånd i varje särskilt fall en stor administrativ börda, både för ISP, företagen och FMV, samtidigt som nyttan av en kontroll i varje enskilt fall kan ifrågasättas. I syfte att stävja detta men samtidigt upprätthålla en tillräckligt hög grad

av exportkontroll bör därför en möjlighet att bevilja globala tillstånd när det gäller sådant tillhandahållande införas.

Risker med teknologiöverföring

Länder utanför kretsen av etablerade mottagarländer efterfrågar i allt högre grad överföring av avancerad teknologi från svensk försvarsindustri, exempelvis i samband med att landet ifråga kräver kompensationsåtaganden som ett villkor för att köpa krigsmateriel från det svenska företaget.

I vissa fall kan teknologin omfattas av försvarssekretess. Utöver ett utförelsetillstånd krävs i sådana fall ett beslut av regeringen att försvarssekretessen får delas med det andra landet. I andra fall kan teknologin ha utvecklats dels genom egenfinansiering hos försvarsindustrin, dels genom Försvarets materielverk men det kan samtidigt vara så att Försvarsmakten inte längre använder systemet i fråga och därmed har av sagt sig de immateriella rättigheterna till teknologin. Det kan också vara så att teknologin i sin helhet har egenfinansierats av försvarsindustrin men att det finns ett visst intresse från Försvarsmakten att i framtiden köpa den materiel som är knuten till teknologin.

Det är alltså svårt att kontrollera att ett land som genom Sverige får tillgång till avancerad försvarsindustriell teknologi inte sprider denna eller derivat av denna vidare till en för Sverige oönskad mottagare. I syfte att erhålla ett bättre beslutsunderlag om teknologins betydelse för Försvarsmakten och om eventuell spridningsrisk av teknologin till för Sverige oönskade mottagare har ISP etablerat ett samarbete på tjänstemannanivå med försvarsmyndigheterna.

Fragmentering av regelverket

Den nationella prövningen vid tillståndsfrågor avseende krigsmaterielexport präglas i allt högre grad av ett internationellt inflytande. Såväl EU:s gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel som FN:s vapenhandelsfördrag (Arms Trade Treaty, ATT) har sin utgångspunkt i att en prövning görs av om just den krigsmateriel som ansökan gäller kan användas för att exempelvis kränka mänskliga rättigheter, ett så kallat materielspecifikt synsätt. De svenska riktlinjerna är mer generella och har sin utgångspunkt i att en prövning görs om ett kriterium är uppfyllt, exempelvis att det föreligger omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter i

landet i fråga, oavsett om den krigsmateriel som ansökan gäller kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Genom det materielspecifika synsättet har komplexiteten i varje enskilt ärende ökat. Dessutom är överskådligheten svår även för den som är insatt i regelverket på så sätt att tre olika riktlinjedokument ska beaktas vid prövningen. ISP har sedan tidigare uttalat att en särskild utredare bör tillsättas för att utreda om det går att samla de tre olika dokumenten i ett gemensamt dokument och hur detta i så fall lämpligast bör ske. Riksrevisionen ansåg också i den granskning av exportkontrollen av krigsmateriel som myndigheten gjorde under 2017 att detta bör utredas. Regeringen har därefter tillsatt en utredare som ska se över frågan, vars redovisning ska ske i början av 2018.

Kompensationsaffärer ökar

I en allt högre utsträckning förekommer att en kund uppställer krav på motköp i samband med krigsmaterielexport. Sådana krav kan antingen vara direkt relaterade eller orelaterade till den exporterade produkten. I det förstnämnda fallet kan det vara fråga om att förlägga delar eller hela produktionen av materielen i köparlandet och ofta ställs detta krav i syfte att öka importlandets egen förmåga att tillverka den aktuella materielen. De svenska riktlinjerna om krigsmaterielexport föreskriver att en överenskommelse om internationell samverkan ska prövas enligt riktlinjernas kontrolltext avseende krigsmateriel för strid även i de fall materielen klassas som övrig krigsmateriel.

Svensk industri har vid upprepade tillfällen påpekat att de svenska riktlinjerna är omoderna i ljuset av hur dagens försvarsmaterielmarknad fungerar. Frågan berördes varken av de så kallade KRUT- och KEX-utredningarna under 2005 respektive 2015.

Produkter med dubbla användningsområden

Inom området produkter med dubbla områden är det strategiska direktinvesteringar, teknologiöverföring och fortsatta anskaffningsförsök som utgör den stora utmaningen.

Strategiska direktinvesteringar

ISP har under den senaste femårsperioden noterat en uppköpsstrategi hos vissa länder av ägande i företag som tillverkar eller säljer strategiskt viktiga produkter med dubbla användningsområden. Syftet är ofta att genom ägandet förenkla överföring av dessa produkter för militär slutanvändning. Ofta handlar det om länder som är föremål för vapenembargo eller andra internationella sanktioner.

Genom intrikata ägarförhållanden i ett land kan en potentiell utländsk köpare framstå som exempelvis ett privat riskkapitalbolag utan någon statlig koppling medan det i själva verket ofta kan dölja sig ett statligt militärt intresse i bakgrunden. Denna uppköpsstrategi i Sverige och EU kan innebära följande säkerhets- och försvarspolitiska hot:

- Militära förmågehöjningar för länder vars militära upprustning Sverige inte vill bidra till och vars försvarsstyrkor kan hota Sverige och andra EU-länder.
- Militära förmågeminskningar för Sverige och andra EU-länder då det land som köpt ett PDA-verksamt företag i något EU-land och lyckats föra ut produkten/teknologin kan ha uppnått en militär förmågehöjning på ett område som samtidigt innebär en direkt militär förmågeminskning för ett EU-land på samma område eller ett motmedelsområde.

Under hösten 2017 föreslog EU-kommissionen en förordning som ger EU:s medlemsstater befogenheter att införa eller behålla nationella sektorsvisa granskningsmekanismer av utländska direktinvesteringar. ISP anser att det finns ett tydligt behov av den föreslagna EU-lagstiftningen samt att Sverige, efter lämplig utredning och efter EU-förordningens ikraftträdande, bör införa ett system för kontroll av utländska förvärv av företag som tillverkar eller säljer produkter med dubbla användningsområden.

Eftertraktad teknologi

I Sverige finns en mycket framstående och högteknologisk industri. I den mån svenska företags spjutspetsteknologi och dess produkter kan användas även för militära

applikationer, det vill säga i de fall produkten eller tekniken utgör produkter med dubbla användningsområden, är teknologin och produkterna ofta eftertraktade av utländska försvarsmakter. Detta gäller särskilt i sådana länder som är föremål för ett vapenembargo eller som av andra skäl har svårt att införskaffa spetsteknologi från andra länder. För att kunna identifiera de produkter som är mest åtråvärda för utländska försvarsmakter och för vilka risken är hög för spridning till icke önskade mottagare krävs ett nära myndighets-samarbete mellan ISP samt Försvarsmakten, Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut.

I syfte att erhålla ett bättre beslutsunderlag om teknologiers och produkters betydelse för utländska försvarsmakter och om eventuell spridningsrisk av teknologier eller produkter till för Sverige önskade mottagare bör ISP, liksom har skett på krigsmaterielområdet, etablera ett samarbete på tjänstemannanivå med försvarsmyndigheterna.

Försvara anskaffningsförsök

Under 2017 har anskaffningsförsök av produkter med dubbla användningsområden fortsatt genomförts i Sverige av länder som omfattas av riktade sanktioner. Ett arbete mot olovliga anskaffningsförsök i Sverige kräver omfattande insatser inte bara från ISP utan även andra myndigheter.

En konkret åtgärd som skulle kunna göras för att försvara försöken och som berör ISP är att regeringen sänker tröskeln för när ett företag är skyldigt att underrätta ISP om anskaffningsförsök. Idag krävs det att företaget känner till att produkterna är eller kan vara avsedda för framställning av massförstörelsevapen, men detta bör istället ändras till att det räcker att misstänka att en produkt som ett företag avser att exportera är eller kan vara avsedd för sådan verksamhet.

Omnämnda dokument

Lagar:

Lagen (1992:1300) om krigsmateriel
Lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

Utredningar, granskningar och skrivelser:

KRUT-utredningen, SOU 2005:9
KEX-utredningen, SOU 2015:72
Riksrevisionens granskning, RiR 2017:2
Regeringens skrivelse, 2016/17:160

Informationsarbete

För att öka kunskapen kring exportkontroll och icke-spridning arbetar ISP med att informera berörda företag, myndigheter och andra intressenter om verksamheten på olika sätt.

Ny webbplats

En av ISP:s viktigaste kanaler för att ge service och sprida kunskap samt göra verksamheten öppen och tillgänglig är den externa webbplatsen. En ny webbplats driftsattes i april 2017 med moderniserad design, ny struktur och bearbetat innehåll.

Utskick

ISP gör årligen ett omfattande utskick till företag och andra som är berörda av aktuell regelverk och de skyldigheter som följer.

ISP i media

Exportfrågor uppmärksammas emellanåt i media och ISP:s verksamhet drar tidvis till sig ett journalistiskt intresse.

Efterfrågade talare

ISP:s medarbetare anlitas på seminarier och konferenser både nationellt och internationellt.

Under året har ISP bland annat medverkat i följande sammanhang:

- Exportkontrollutbildning I-IV, Exportkontrollföreningen
- Swedish Update 2017, Exportkontrollföreningen
- Nätverksträff för universitet och högskolor, Kungliga tekniska högskolan
- Export Control Forum 2017, EU-kommissionen
- IAEA Procurement Outreach Program, International Atomic Energy Agency
- Nätverksträff för bank och finans, Finanskompetenscentrum
- Strategisk varuidentifiering, Tullverket
- Commodity Identification Peer Review Meeting, EU-kommissionen
- Utbildning inom exportkontroll, Diplomatområdet

Statistiska uppgifter

I detta avsnitt presenteras ett urval av statistiska uppgifter gällande export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under det senaste året.

Exporten av krigsmateriel

Under 2017 exporterade den svenska industrin krigsmateriel till ett värde av 11,3 miljarder kronor, vilket är en ökning med 2 % jämfört med 2016. Den svenska exporten av krigsmateriel domineras av ett antal större affärer, som får ett stort genomslag i statistiken.

Cirka 82 % av den svenska exporten gick till EU-länder, Norge och Schweiz samt samarbetsländer som exempelvis Brasilien, Sydafrika, Singapore och USA. Ungefär 18 % av det samlade exportvärdet gick till ett 20-tal länder, där den övervägande delen exporterades till Indien.

För 2017 uppgick andelen export av krigsmateriel för strid (KS) till 60 % och andelen export av övrig krigsmateriel (ÖK) till 40 %.

Största exportdestinationerna

Under 2017 var de fem största exportdestinationerna för svensk krigsmateriel Brasilien,

Exportutveckling 2015–2017						
	2015		2016		2017	
mnkr	7 603		10 989		11 251	
KS	3 560	47 %	4 410	40 %	6 697	60 %
ÖK	4 043	53 %	6 579	60 %	4 554	40 %

Indien, USA, Norge och Tyskland.

Till Brasilien fortsatte leveranser av JAS Gripen. Till Indien och USA levererades främst pansarvärnsvapen och ammunition, och till USA även marina artilleri- och radarsystem. Till Norge fortsatte leveranser av stridsfordon och till Tyskland levererades främst komponenter till robotsystem.

Mellanöstern och Nordafrika

Den svenska exporten av krigsmateriel till Mellanöstern och Nordafrika har minskat med 11 % sedan 2016. Den största mottagaren var Förenade Arabemiraten. Leveranser till Algeriet, Bahrain, Jordanien, Qatar,

Saudiarabien och Tunisien har varit av mindre omfattning.

Civila skjutvapen, delar och ammunition
Exporttillstånd för civila skjutvapen samt delar och ammunition till dessa har beviljats till 18 länder och ett värde av cirka 181 miljoner kronor.

Små och lätta vapen

Ingen export av små vapen ägde rum under 2017 medan lätta vapen och komponenter, samt ammunition för båda kategorierna har exporterats för cirka 2,2 miljarder kronor.

Största exportörerna

De tio största exporterande företagen har tillsammans exporterat krigsmateriel till ett värde av cirka 10,7 miljarder kronor. Saabkoncernen är den största exportören med cirka 70 % av totalexporten.

Total fakturering

Den svenska exporten av krigsmateriel gick till drygt 60 länder under 2017. Försvarsindustrins totala fakturering inom och utom landet ökade med cirka 3 % och exportandelen är 53 % av den totala produktionen.

Exportens fördelning		
Område	Mnkr	Procent
EU, Island, Norge och Schweiz	3 724	33
Samarbetsländer utanför EU (Australien, Brasilien, Japan, Kanada, Sydkorea, Singapore, Sydafrika, USA)	5 530	49
Övriga världen (Varav Indien, Förenade Arabemiraten och Pakistan är de största mottagarländerna)	1 997	18

10 största exportdestinationerna 2015–2017						
#	2015		2016		2017	
1	Norge	2 128	Brasilien	2 821	Brasilien	3 467
2	USA	667	Norge	2 727	Indien	1 366
3	Finland	541	USA	719	USA	813
4	Indien	380	Tyskland	619	Norge	621
5	Tyskland	341	Thailand	424	Tyskland	615
6	Storbrit.	315	Frankrike	352	Nederländ.	499
7	Frankrike	312	Indien	346	Kanada	322
8	Sydkorea	303	Sydkorea	328	Frankrike	293
9	Kanada	295	Nederländ.	274	Storbrit.	285
10	Italien	252	Sydafrika	255	Sydafrika	277

Beviljad export av civila skjutvapen, ammunition och delar utanför EU	
Land	Mnkr
Andorra	0,3
Argentina	0,7
Australien	1,6
Botswana	0,07
Chile	0,2
Förenade Arabemiraten	0,07
Grönland	0,1
Island	0,8
Japan	1,4
Kanada	4,8
Montenegro	0,05
Namibia	0,1
Norge	51
Nya Zeeland	1,6
Schweiz	15
Sydafrika	5
Uruguay	0,1
USA	98
Totalt	181

Små och lätta vapen	
Små vapen	Export
Revolvrar och automatpistoler	Ingen export
Gevär och karbiner	Ingen export
Kulsprutepistoler	Ingen export
Automatkarbiner	Ingen export
Lätta kulsprutor	Ingen export
Övrigt	Finkalibrig ammunition har exporterats till Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Italien, Japan, Litauen, Norge, Tyskland, Schweiz, Slovakien, Spanien, Storbritannien, Sydafrika, USA och Österrike.
Lätta vapen	Export
Tunga kulsprutor (12,7 mm)	Ingen export
Granattillsats för montering på vapen (40 mm)	Granater till Danmark
Bärbara pansarvärmspjäser	Ingen export
Rekylfria vapen (granatgevärssystem)	Granatgevär har exporterats till Indien samt Slovakien. Reservdelar, övningsmateriel, komponenter och ammunition har exporterats till Australien, Danmark, Indien, Japan, Kanada, Litauen, Nya Zeeland, Polen, USA och Österrike.
Bärbara pansarvapen	Pansarvapen har exporterats till Luxemburg samt USA. Reservdelar, övningsvapen och komponenter har exporterats till Argentina, Brasilien, Danmark, Irland, Litauen, Norge, USA samt Österrike.
Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm	Ingen export
Övrigt	Ingen export

10 största exportörerna		
#	Exportör	Mnkr
1	Saab AB	4 963
2	BAE Systems Hägglunds AB	1 465
3	FFV Ordnance AB	1 352
4	Saab Dynamics AB	1 262
5	BAE Systems Bofors AB	668
6	EURENCO Bofors AB	277
7	Norma Precision AB	249
8	Saab Kockums AB	203
9	SSAB EMEA AB	170
10	Nammo Sweden AB	117
	Totalt	10 726

Total export fördelat på regioner och länder					
Region	Land	Mnkr	Region	Land	Mnkr
EU			Nordostasien		
	Belgien	11		Japan	26
	Bulgarien	50		Sydkorea	152
	Danmark	214		Total	178
	Estland	72	Sydostasien		
	Finland	240		Brunei	52
	Frankrike	293		Indonesien	0,3
	Irland	27		Malaysia	17
	Italien	91		Singapore	215
	Kroatien	2		Thailand	52
	Lettland	33		Total	334
	Litauen	19	Sydasien		
	Luxemburg	119		Bangladesh	21
	Nederländerna	499		Indien	1 366
	Polen	140		Pakistan	110
	Portugal*	1		Total	1 497
	Rumänien*	1	Mellanöstern		
	Slovakien	3		Bahrain	0,1
	Slovenien	0,2		Förenade Arabemiraten	149
	Spanien	50		Jordanien	9
	Storbritannien	285		Qatar	6
	Tjeckien	28		Saudiarabien	7
	Tyskland	615		Total	171
	Ungern*	4	Nordafrika		
	Österrike	133		Algeriet	9
	Total	2 921		Tunisien	0,4
Övriga Europa				Total	10
	Andorra*	0,3	Afrika söder om Sahara		
	Grönland*	0,1		Botswana	38
	Island	2		Mauritius*	0,04
	Norge	621		Namibia*	0,1
	Schweiz	170		Sydafrika	277
	Turkiet	71		Zambia*	0,1
	Total	864		Total	315
Nordamerika			Oceanien		
	Kanada	322		Australien	258
	USA	813		Nya Zeeland	12
	Total	1 134		Total	271
Centralamerika och Karibien			Övrigt		
	Mexiko	68		Organisationer	1
	Total	68		Total	1
Sydamerika			Totalt		
	Argentina*	8			11 251
	Brasilien	3 467			
	Chile*	0,2			
	Ecuador	0,4			
	Uruguay*	0,1			
	Total	3 476			

* Exportvärdet utgörs enbart av export av civila skjutvapen samt delar och ammunition till civila skjutvapen vilka faller under krigsmateriellagstiftningen.

Export av produkter med dubbla användningsområden

Handel med produkter med dubbla användningsområden är normalt inte tillståndsplik-

tig inom EU, men för export till land utanför EU krävs tillstånd. Vid tillståndsprövningen beaktar ISP främst produkten, mottagarlandet, slutanvändningen och slutanvändaren.

Civil slutanvändning Antal tillstånd fördelat på 10 mest frekventa länder		
Land	Produkttyp	Antal
Ryssland	Frekvensomvandlare, IR-kamera, kemskyddsdräkt, mobilsystemprototyper, separationssystem, tekniskt bistånd, telekom/infosäk, värmeväxlare	116
Taiwan	Bioreaktor, centrifug, elektroniska komponenter, frekvensomvandlare, IR-kamera, kemskyddsdräkt, kolfiber, mobilsystemprototyper, pumpar, rörelsesensorer, separationssystem, tekniskt bistånd, telekom/infosäk, värmeväxlare	62
Indien	Bioreaktor, centrifug, frekvensomvandlare, IR-kamera, kemskyddsdräkt, laserskärmaskiner, teknologiöverföring, telekom/infosäk, ventiler, värmeväxlare	58
Brasilien	Frekvensomvandlare, IR-kamera, pumpar, telekom/infosäk, titanpulver, värmeväxlare	54
Mexiko	Frekvensomvandlare, isostatpress, IR-kamera, kemskyddsdräkt, telekom/infosäk, värmeväxlare	49
Kina	Bioreaktor, centrifug, datainsamlingskort, elektroniska komponenter, filtreringsutrustning, frekvensomvandlare, isostatpress, IR-kamera, kemskyddsdräkt, kolfiber, mobilsystemprototyper, pumpar, rörelsesensorer, slipmaskiner, teknologiöverföring, telekom/infosäk, titanpulver, värmeväxlare	49
Israel	Frekvensomvandlare, IR-kamera, kemskyddsdräkt, mobilsystemprototyper, pumpar, telekom/infosäk, titanpulver, värmeväxlare	48
Sydafrika	Elektriska komponenter, frekvensomvandlare, IR-detektor, IR-kamera, rundstavar, telekom/infosäk, värmeväxlare	45
Malaysia	Frekvensomvandlare, IR-kamera, mobilsystemprototyper, telekom/infosäk, värmeväxlare	43
Sydkorea	Datainsamlingskort, elektroniska komponenter, frekvensomvandlare, IR-kamera, pumpar, telekom/infosäk, titanpulver, värmeväxlare	39

Militär slutanvändning Antal tillstånd fördelat på förekommande länder		
Land	Produkttyp	Antal
Förenade Arab.	IR-kamera	10
Sydkorea	Ammunition, drivaxelsystem, IR-kamera	6
Oman	IR-kamera, telekom/infosäk, radiobasstation	5
Singapore	Telekom/infosäk, transponder, radiobasstation	4
Turkiet	Elektroniska komponenter, telekom/infosäk, trafikövervakningssystem	3
Indien	Antenner, sändare	2
Kuwait	Telekom/infosäk	2
Qatar	IR-kamera, telekom/infosäk	2
Algeriet	Telekom/infosäk	1
Colombia	Telekom/infosäk	1
Egypten	IR-kamera	1
Indonesien	UAV	1
Irak	Telekom/infosäk	1
Jordanien	IR-kamera	1
Kosovo	Telekom/infosäk	1
Panama	Telekom	1
Saudiarabien	IR-kamera	1

Avgjorda ärenden 2015–2017			
Ärendetyp	2015	2016	2017
Produktförfrågningar	228	94	66
Förhandsbesked	139	152	170
Exporttillstånd	1 478	1 581	1 694
Catch-all	30	13	14
Avslag	50	42	81

Processen för KM

Exportkontrollprocessen för krigsmateriel utgår från lagen om krigsmateriel. Regeringens riktlinjer för export, EU:s gemensamma ståndpunkt och FN:s vapenhandelsfördrag, ATT styr prövningen i varje enskilt fall och innehåller en rad förutsättningar som bör vara uppfyllda för att export ska medges.

Klassificering

För att fastslå om en produkt eller en tjänst utgör krigsmateriel eller tekniskt bistånd ska en klassificering först göras. Detta görs antingen av företaget eller, på företagets begäran, av ISP. Principiella klassificeringsärenden avgörs i samråd med Teknisk-vetenskapliga rådet.

Tillverkning och tillhandahållande

För att tillverka och/eller tillhandahålla krigsmateriel eller tekniskt bistånd behövs ett grundläggande tillstånd. Det grundläggande tillståndet ger också innehavaren rätt att marknadsföra produkten/tjänsten utomlands.

Marknadsföringsrapportering

Företag som bedriver marknadsföring utomlands är skyldiga att regelbundet redovisa och rapportera sina aktiviteter för ISP.

Förhandsbesked för utförelse

Företag kan begära att ISP yttrar sig över möjligheten att föra ut en viss typ av

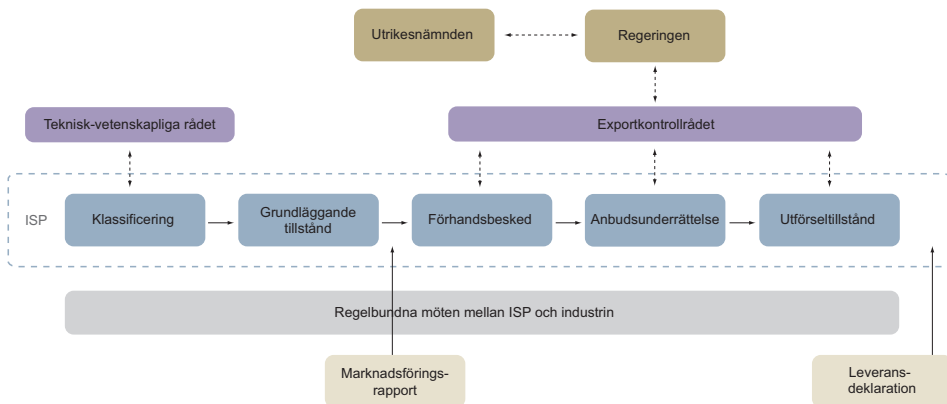
krigsmateriel till ett visst land, ett så kallat förhandsbesked. Detta syftar till att göra en preliminär prövning om en export kan godkännas eller inte. En sådan prövning kan göras av ISP på egen hand eller efter samråd med Exportkontrollrådet. En slutlig prövning görs först när en ansökan om utförelsetillstånd inkommer.

Anbudsunderrättelse

Ett företag ska i förväg underrätta ISP när det avser att lämna en bindande offert till en kund. Anbudsunderrättelsen är en viktig kontrollstation för ISP och har normalt föregåtts av en löpande dialog vid regelbundna möten samt har kanske även prövats i EKR.

Utförelse

All utförelse av krigsmateriel och tekniskt bistånd kräver tillstånd. Utförelse är ett vidare begrepp än export och innefattar, förutom försäljning, bland annat demonstration och reparation utomlands. Utförelsetillstånd krävs även vid transitering genom Sverige.

Bilden beskriver processen för utförelse av krigsmateriel.

Kontrollbedömningen

Vid prövningen av förhandsbesked, anbudsunderrättelser och utförelstillstånd görs en totalbedömning av för ärendet betydelsefulla omständigheter utifrån gällande nationell lagstiftning och riktlinjer samt med beaktande av EU:s gemensamma ståndpunkt och FN:s vapenhandelsfördrag, ATT.

Export i form av reservdelar och ammunition till tidigare levererade system samt leveranser som har direkt samband med tidigare utförelse räknas som följdleveranser. Enligt gällande riktlinjer bör sådana godkännas såvida inte internationella förpliktelser föreligger, exempelvis ett embargo beslutat av FN, EU eller OSSE.

Deklarationer

Företag som har ett grundläggande tillstånd ska lämna in deklARATIONER över leveranser och försäljning samt redovisa samarbetsavtal med utländsk part. Företagets försäljning utgör grund för den avgift som ett företag betalar relaterat till ISP:s avgiftsfinansierade verksamhet.

Tillsynsbesök

Den som har fått ett grundläggande tillstånd står under tillsyn hos ISP. Detta innebär att ISP, ibland tillsammans med Tullverket eller lokal polismyndighet, besöker företagen för att förvissa sig om att de känner till regelverket, vad som är tillståndspliktigt och att den kunskapen är införlivad i företagets arbetsprocess.

Lagstiftning

ISP är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Myndigheten ska därmed pröva ansökningar om tillverkning, tillhandahållande, utförelse, samarbeten med utlandet samt certifiering.

Av lagen följer att tillstånd får lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik.

De svenska riktlinjerna

Till stöd för tillståndsprövningen finns riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan. Dessa är fastställda genom regeringens proposition 1991/92:174 Lag om krigsmateriel, Utrikesutskottets betänkande 1992/93:UU1, riksdagskrivelse 1992/93:61.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel, bör medges endast om sådan utförelse eller samverkan

- bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov
- i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd
- inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövning ska ISP göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från angivna principer.

EU:s gemensamma ståndpunkt

ISP ska även följa EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om vapenexport. Ståndpunkten innehåller följande åtta kriterier:

- Internationella förpliktelser och åtaganden (exempelvis embargo).
- Mänskliga rättigheter.
- Den interna situationen i landet.
- Regional fred, säkerhet och stabilitet.
- Nationell säkerhet för medlemsstater och allierade.
- Köparlandets efterlevnad av internationell rätt.
- Risk för avledning.
- Socioekonomiska faktorer i köparlandet.

FN:s vapenhandelsfördrag, ATT FN:s vapenhandelsfördrag, Arms Trade Treaty, reglerar internationell handel med konventionella vapen. Fördraget trädde ikraft den 24 december 2014. De bedömningskriterier som tillkommit ISP:s prövning avser främst internationell humanitär rätt och könsbaserat våldsanvändande.

Embargon

Finns ett så kallat ovillkorligt hinder, till exempel i form av embargo från FN, EU eller OSSE, får ingen export ske till det aktuella mottagarlandet.

Ändrat regelverk

Under 2018 förändras regelverk på krigsmaterielområdet.

Arbetet med det kommande regelverket har pågått sedan 2012 och det träder i kraft den 15 april 2018.

Processen för PDA

Exportkontrollprocessen för produkter med dubbla användningsområden bygger på ett grundläggande EU-regelverk för exportkontroll.

Produktförfrågan

Produkten som ska exporteras måste först klassificeras. Detta görs i första hand av företaget. Vid behov kan företaget få rådgivning av ISP genom en produktförfrågan. I komplicerade ärenden kan ISP konsultera med Tekniskvetenskapliga rådet.

Förhandsbesked för export

Inför en tänkbar export av en produkt kan företaget begära ett förhandsbesked av ISP. Detta syftar till en tidig prövning av den tänkta exporten och ger bara en indikation på om exporten är möjlig. I detta läge har ISP möjlighet att samråda med Exportkontrollrådet. En slutlig prövning görs först när en ansökan om exporttillstånd inkommer.

Export

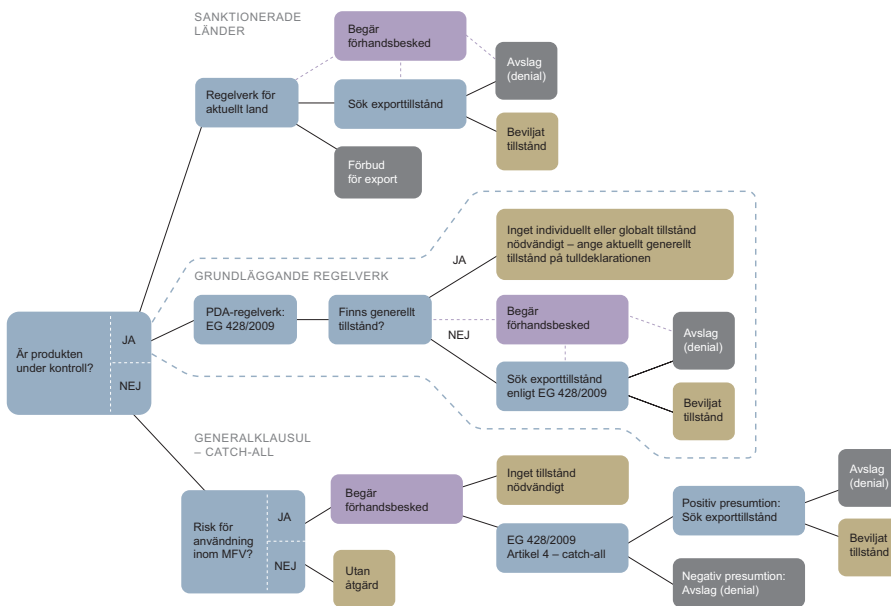
Vid export av produkter med dubbla användningsområden kan det behövas tillstånd, beroende på typ av produkt samt

vilket land eller vilken slutanvändare som produkten ska gå till. Det finns ett flertal EU-tillstånd för export till specifika länder utanför EU men också begränsningar gällande export för produkter och mottagare som är sanktionerade. Produkter som inte är kontrollerade kan, beroende på slutanvändare, behöva exporttillstånd då en så kallad catch-all-mekanism slår in.

Om ISP beslutar att avslå en ansökan om exporttillstånd meddelas detta till övriga medlemsstater i EU. Detta innebär att ingen annan medlemsstat får göra motsvarande export utan att konsultera ISP först.

Deklaration

Företagen ska årligen lämna in avgiftsdeklARATIONER. Företagets försäljning utgör grund för den avgift som ett företag betalar relaterat till ISP:s avgiftsfinansierade verksamhet.

Bilden beskriver processen inför export av produkter med dubbla användningsområden.

Tillsynsbesök

Den som bedriver exportverksamhet inom produkter med dubbla användningsområden står under tillsyn av ISP. Detta innebär att ISP, ibland tillsammans med Tullverket eller lokal polismyndighet, besöker företagen för att förvissa sig om att de känner till regelverket, vad som är under exportkontroll och att den kunskapen är införlivad i företagets arbetsprocess.

Lagstiftning

- Lag (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd
- Förordning (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd
- Rådets förordning (EG) nr 428/2009 av den 5 maj 2009 samt aktuella tilläggsförordningar, genomförandeförordningar och/eller uppdateringar

Inspektionen för strategiska produkter
164 90 Stockholm
08-406 31 00
www.isp.se